

autor de poeme în dialect provansal, este unul din fundatorii școlii literare denumite Félibrige și care reunea poeți și prozatori scriind în dialecte din sudul Franței (așa-numita *langue d'oc*). Sub egida acestei mișcări literare, a avut loc concursul din 1878 de la Montpellier, câștigat de Vasile Alecsandri cu *Cîntecul gîntei latine*, motiv ce explică asocierea celor doi poeți de către O. Han, creatorul plachetei din 1930.

NOTE

¹ În *Epigonii*, Eminescu dedică lui Alecsandri nu mai puțin de trei strofe, ce încheie evocarea, plină de admirație pentru „zilele de aur a scripturilor române”, în contrast cu un prezent depreciat pînă la exagerare.

² V. Alecsandri, *Istoria unui galben și a unei parole*, publicată pentru prima oară în *Propășirea. Foaie științifică și literară*, 1844 (cenzura rusească, speriată de presupusa notă revoluționară ascunsă în înțelesul primului cuvînt, l-a șters pur și simplu, astfel încît revista a apărut numai cu subtilul citat mai sus).

³ Pentru date bio- și bibliografice, am recurs la monografia publicată de Elena Rădulescu Pogoneanu, *Vieța lui Alecsandri*.

⁴ Muzica pentru această poezie a fost compusă de italianul Filippo Marchetti (1831—1902), compozitor în mare vogă la acea vreme.

⁵ După moartea poetului, această cupă a fost dăruită de soția sa, Paulina, Academiei Române, intrînd în colecția Cabinetului numismatic; după desființarea absurdă și abuzivă a Cabinetului numismatic al Academiei Române, cupa de la Montpellier a fost încredințată spre păstrare, cu titlul de împrumut, Muzeului Național de Istorie din București.

⁶ Medaliiile bătute în onoarea lui Alecsandri la Chișinău vor fi prezentate, într-o contribuție separată, de colegul nostru Nicolae Curdov.

⁷ Această apreciere la G. Severeanu, BSNR, 3, 1905—1906, p. 142 (numele autorului în BSNR, 10, 1913, p. 72).

⁸ Semnul / indică despărțirea dintre rîndurile legendei.

⁹ *Universul*, 24, 1906, nr. 284, luni, 16 oct., p. 1.

¹⁰ G. Buzdugan, Gh. Niculiță, *Medalii și plachete românești. Memoria metalului*, București, 1971, p. 269.

ALECSANDRI DANS LA MÉDAILLE ROUMAINE

RÉSUMÉ

La commémoration du premier centenaire de la mort de Vasile Alecsandri (14 juin 1819 — 22 août 1890) offre aux auteurs l'occasion de présenter les médailles qui ont été dédiées à ce grand poète roumain entre 1879 et 1940, pour illustrer maints aspects de sa vie et de son œuvre ou pour célébrer sa mémoire. La médaille n° 1, rappelant la première représentation du drame *Despot Vodă*, le 30 septembre 1879, est la seule dédiée à Alecsandri de son vivant; toutes les autres ont été frappées après sa mort. La plupart se rapportent, directement ou indirectement, à l'érection en 1905 et à l'inauguration en 1906 de la statue du poète à Iași, où elle est emplacede devant le Théâtre National.

EXPLICATION DES PLANCHES

Pl. I. Médailles frappées en 1879 (1), 1898 (2) et 1905 (3—4).

Pl. II. Médailles frappées en 1905.

Pl. III. Médailles frappées en 1906.

Pl. IV. Médailles frappées en 1906 (11—12) et 1940 (13).

VOIEVODUL MIRCEA CEL BĂTRÎN ILUSTRAT ÎN MEDALII

VALERIAN L. CIOFU

De la înființarea Societății Numismatice Române și pînă astăzi, voievodul Mircea cel Bătrîn a fost frecvent ilustrat în medalistica românească. Ne propunem a prezenta în cele ce urmează întregul tezaur artistic cu această tematică, în speranța că el se va constitui într-o pagină de istorie a artei medalistice la Români în sec. XX și un mijloc de educație patriotică a tinerelor generații.

Locul pe care-l ocupă Mircea cel Bătrîn în istoria noastră națională este acela de luptător și diplomat pentru unificarea pămînturilor românești și de apărare a suveranității și independenței Țării Românești, în întreaga sa domnie (1386—1418). Pentru a înțelege mai bine titulatura

Fig. 1. Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn (după G. I. Brătianu, *Origines et formation de l'Unité Roumaine*, Bucarest, 1943).

sa, înscrisă în hrisovul pentru mănăstirea Cozia ea și în actele diplomatice de la curtea sa și de la cancelariile Ungariei și Poloniei¹ și care se regăsește parțial în medalistica noastră, prezentăm harta Țării Românești cu teritoriile unificate sub sceptrul său ca și formațiunile statale vecine (fig. 1).

BSNR, LXXX — LXXXV, 1986—1991, p. 233—246

Chipul și veșmintația voievodului Mircea ne sînt cunoscute de pe monedele emise în îndelungata sa domnie, precum și de pe frescele zugrăvite la schitul din Brădet (Argeș), în paraclisul mănăstirii Cozia, în biserica de la mănăstirea Cozia și în biserica domnească de la Curtea de Argeș². Prin tradiție, imaginea domnitorului, cea de la Cozia (fig. 2) și Curtea de Argeș (fig. 3), prin penelul și dalta artiștilor moderni, s-a

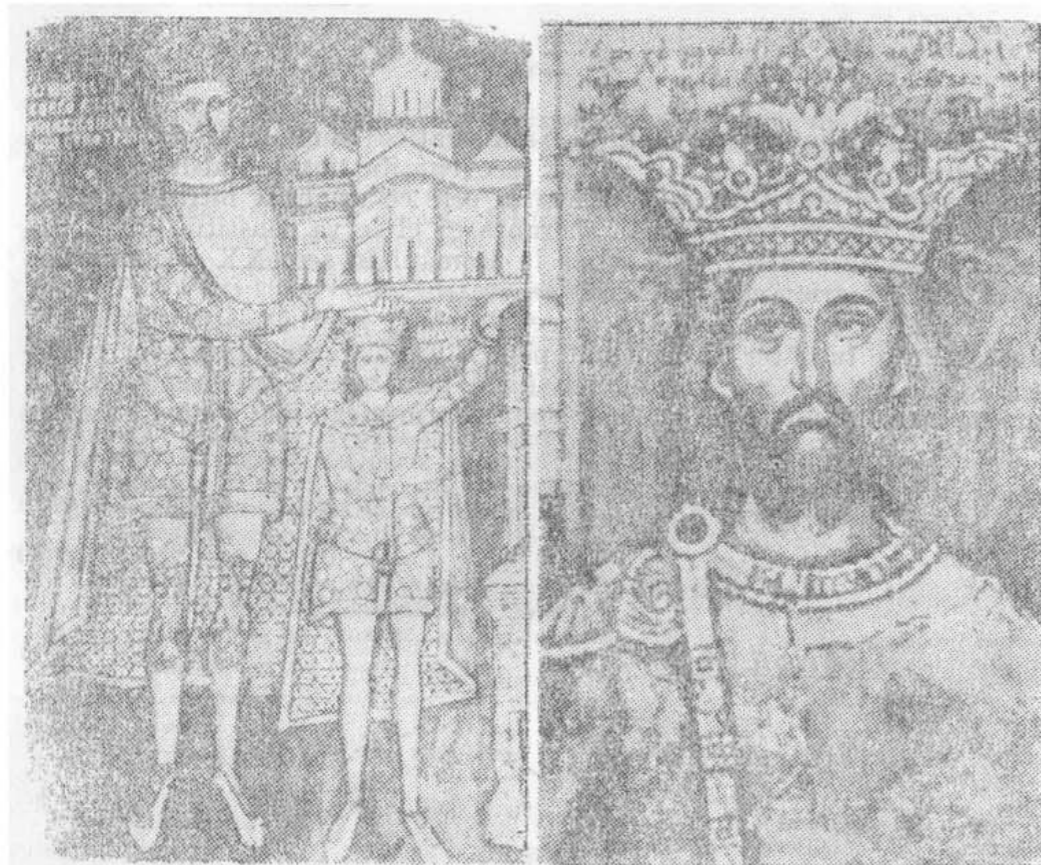

Fig. 2. Mircea cel Bătrîn și fiul său Mihail, pe fresca de la biserica mare de la Cozia. Fig. 3. Mircea cel Bătrîn pe fresca de la Curtea de Argeș realizată în sec. XVI de Dobromir din Tirgoviște.

încetățenit și în conștiința generațiilor de azi, deși cercetările arată că aceste fresce, în înfățișarea actuală, datează din sec. XVI, fără a se putea confirma ipoteza identității lor cu altele originale, pictate în sec. XIV—XV³.

O variantă tîrzie a reprezentării voievodului Mircea și a fiului său Mihail, regăsită frecvent în medalistica românească, o constituie desenul după fresca din biserica mare de la Cozia, publicat, se pare, la începutul sec. XX, în cromolitografie, la editura Socecu⁴. În acest desen, trăsăturile feței, proporțiile picioarelor capilare, îmbrăcămintea picioarelor, forma schematică a coroanei princiare ca și contururile clasicizate ale bisericii închinată diferă sensibil față de fresca existentă atunci la Cozia (și care, după restaurările recente, arată ca în fig. 3)⁵.

În seria de 11 medalii cu chipurile domnitorilor români bătute prin grija SNR în anii 1904—1905, se află și prima medalie dedicată lui Mircea

cel Bătrîn (fig. 4). Este din bronz sau argint de 50 mm diametru. Aversul reprezintă bustul din față al domnitorului. În cîmp, inscripția: *MIRCEA / CEL / MARE* (în stînga) și milesimii perioadei de domnie 1386 / 1418 (în dreapta). Reversul reprezintă un hrisev domnesc cu inscripția: *MIRCEA MARE VOEVOD DOMN / TEREI ROMÂNEȘTI HERTZEG / AMLASULUI ȘI FĂGĂRAȘUEI DOMN / BANATULUI DE SE-*

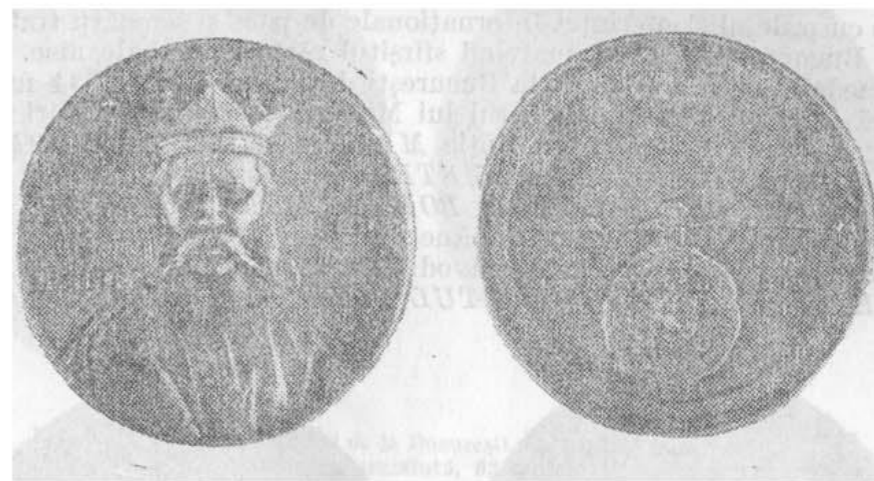

Fig. 4. Medalia bătută de SNR în 1905. Argint, bronz, 50 mm.

VERIN / STAPANITOR SILISTRIEI ȘI DO IICII. În cîmp, în inscripției este impresată o stea, iar dedesubt sigiliul în ceară al Țării Românești. În stînga și în dreapta sigiliului, anii evenimentelor istorice deosebite din timpul domniei: 1394 / 1395 / 1396 și 1400 / 1413 / 1416. În jur, o ornamentație circulară în relief, iar la margine, în dreapta jos, cu litere mai mici, *SOCIETATEA NUMISMATICA ROMÂNĂ*.

Medalia nu poartă numele artistului modelator și nici însemne ale atelierului la care s-a executat. Făcînd o incursiune în literatura noastră numismatică de epocă, observăm că primele două medalii din seria domnitorilor (Ștefan cel Mare, 1904 și Mihai Viteazul, 1905) s-au realizat la aceleași dimensiuni și din aceleași metale, la firma Wilhelm Mayer et Frantz Wilhelm din Stuttgart (Germania), după macheta prof. Celestini-Fabio de la Școala de Belle-Arte din Iași⁶. Despre următoarele medalii nu s-au publicat încă date din arhive, la fel de precise. Analiza însă a primelor două medalii în comparație cu medalia Mircea cel Bătrîn, evidențiază următoarele detalii:

— Trăsăturile busturilor domnitorilor Ștefan și Mihai se aseamănă cu cele de pe frescele de la Dobrovăț și Voroneț și respectiv cu gravura lui Sadeler, contemporane cu domnitorii reprezentați, în timp ce chipul domnitorului Mircea este sensibil diferit de frescele de la Cozia și Argeș, dar e identic cu desenul Socecu publicat cu cîțiva ani înainte.

— Caracterele scrisului de pe medalii Ștefan și Mihai, ca și particularitățile lui ortografice, sînt identice, atît pe avers cît și pe revers, în timp ce pe medalia Mircea caracterele scrisului de pe avers și ortografia de pe revers sînt altele; pe revers apare în plus cuvîntul *HERTZEG* scris după ortografia germană, dar cuvîntul *TEREI* după ortografia română.

— Ornamentația primelor medalii este simplă (cercuri la periferie), în timp ce la ultima apare pe revers o torsadă. Toate aceste medalii ne sugerează presupunerea că medalia domnitorului Mircea s-a bătut tot în Germania, dar nu după o machetă realizată în țară de același artist — profesor universitar —, ci, fie după desene trimise din țară, fie după o machetă realizată de alt artist inspirat după desenul Socecu.

În ordine cronologică urmează cinci medalii (dintr-o serie de 19) emise cu prilejul Conferinței Internaționale de pace și semnării tratatului de la București din 1913, marcând sfârșitul războaielor balcanice. Prima este medalia mică a păcii de la București din bronz aurit de 34 mm, cu și fără inel. Pe avers este bustul lui Mircea cel Bătrîn alături de cel al regelui Carol I; în jur inscripția *MIRCEA CEL MARE DOMNUL UNGRO-VLAHIEI ȘI AL SILISTREI PANA LA MARE 1386—1418 | CAROL CEL MARE AL ROMÂNIEI 1913*. Pe revers este o alegorie feminină a victoriei române; în plan depărtat se vede podul feroviar peste Dunăre de la Cernavodă, iar inscripția *VOEȘTE ȘI VEI PUTEA*, în stînga jos, și *DREPTUL NOSTRU*, în dreapta sus (fig. 5).

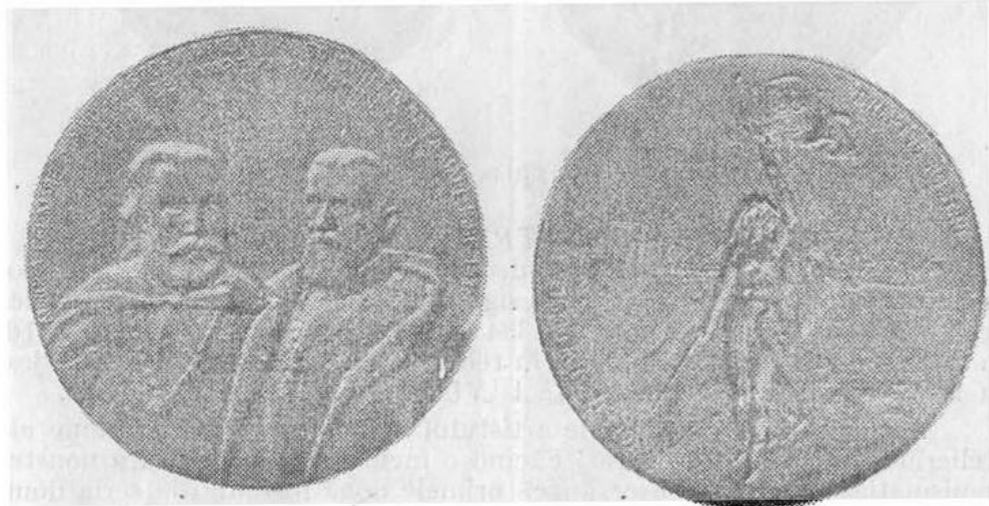

Fig. 5. Medalia mică a păcii de la București din 1913. Bronz aurit, 34 mm, cu sau fără inel.

Medalia mare a păcii de la București este din alpaca argintată sau aurită de 63 mm și este similară cu precedentă. Particularitățile acestei medalii constau în chipurile deosebit de artistice realizate și în metalul și tehnologia de realizare. Metalul este o alpaca de ambutisare adîncă (Cu 60, Zn 22, Ni 18), care a permis obținerea unor reliefuri de efect; grosimea medaliei variază între 4,3—8,5 mm, densitatea 8,7 g/emc. (fig. 6).

Medaliile trecerii Dunării (eveniment ce a avut loc în vara 1913) spre a pacifica părțile în conflict, s-au conferit armatei și personalului auxiliar. S-au bătut de asemenea o variantă de 34 mm și alta de 63 mm. Aversul este similar cu precedentele două, în timp ce reversul reprezintă scena înapoierii armatelor române de la sud de Dunăre, trecea făcîndu-se pe un pod de vase. Pe țărmul românesc se văd grupuri de oameni „de la vîlădică pînă la opincă”, întîmpinînd armata, iar peste Dunăre se vede soarele ce împrășteie razele păcii peste munții Balcani. O alegorie feminină

a victoriei oferă armatei o cunună și o ramură de palmier. Sus inscripția *APĂRĂTORILOR EI TARA RECUNOSCĂTOARE*. Pe aceste două medalii sînt imprimare pe marginea inferioară numele modelatorului

Fig. 6. Medalia mare a păcii de la București din 1913. Alpaca aurită, alpaca argintată, 63 mm.

KISSING și al realizatorului *F. ȘARAGA* (remarcabil anticar și fabricant de medalii din Iași). Ambele medalii (fig. 7 și 8) sînt presate adînc, din alpaca, bronz și respectiv argint, conferind personajelor o mare ex-

Fig. 7. Medalia mică a trecerii Dunării, 1913. Argint, bronz, bronz argintat, 34 mm, cu inel.

presivitate. Presupunem că și medaliile precedente (fig. 5 și 6) sînt machetate și realizate la Iași.

Medalia oficială a păcii de la București este din bronz marcat, de 58 mm, și a fost realizată de *H. Noeco* din Paris. Pe avers este regele

Carol I tronind, în profil spre dreapta, cu mâna stângă arătând înainte; la stînga sa în picioare, în profil spre dreapta, Mircea cel Bătrîn, ținînd o cruce în mina dreaptă și cu stînga pe minerul sabiei. Înbrăcămintea

Fig. 8. Medalia mare a trecerii Dunării, 1913. Alpacă aurită, alpacă argintată, 63 mm.

voievodului este după desenul — copie al frescei de la Cozia, iar capul și coroana sînt deosebit de frumos stilizate. În fața lor, jos, trofee. Inscricția din partea superioară e foarte simplă: *CAROL I* la stînga și *MIRCEA* la dreapta. Reversul reprezintă o alegorie feminină a păcii cu mina dreaptă ridicată și cu ramura de măslin în mina stîngă, pășind spre stînga pe cîmpul de luptă părăsit și sinistru care devine în urma ei cîmp cu holde și flori. Circular inscripția *PACEA DELA BUCURESCI 28 JULIE 1913* (fig. 9).

Fig. 9. Medalia oficială a păcii de la București din 1913. Bronz, 58 mm.

Am prezentat mai detaliat aceste medalii deoarece ele sînt foarte rare astăzi, iar unele nici nu sînt catalogate; despre seria de medalii din 1912—1913 nu s-au publicat încă studii de specialitate la noi. Este de

observat că în medaliile bătute în 1913 (fig. 5—8) chipul voievodului este redat de gravori cu unele detalii asemănătoare celor ale chipului regelui Carol I.

În 1928 s-a sărbătorit semicentenarul Conferinței de pace de la Berlin, recunoașterea deplinei independențe de stat a României și reintegrarea Dobrogei la România. Cu acest prilej, Societatea Numismatică Română a bătut o medalie jubiliară din bronz de 70 mm, realizată la Huguénin în Elveția. Reversul reprezintă o vedere panoramică a Dobrogei cu monumentele ei istorice și podul peste Dunăre, iar în prim plan împăratul Traian și Mircea cel Bătrîn în picioare. Voievodul român, realizat după desenul-copie după fresca de la Cozia, ține în mina dreaptă o cruce, iar în stînga globul cruciger. În jur, inscripția *50 DE ANI DE LA REINTEGRAREA DOBROGEI ÎN VIAȚA ROMÂNEASCĂ 1878—1928* (fig. 10).

În 1977, cu prilejul sărbătoririi centenarului proclamării deplinei noastre independențe de stat, s-a bătut și o medalie a restaurării monumentelor Dobrogei din orașul Tulcea⁷. Medalia e din bronz de 60 mm și reprezintă pe avers monumentul din Tulcea cu statuia ecvestră a lui Mircea, iar în jur inscripția *MIRCEA CEL BĂTRÎN DOMN AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI 1386—1418* (fig. 11)⁸.

Fig. 10. Medalia semicentenarului reintegrării Dobrogei, 1928 (revers). Bronz, 70 mm.

Fig. 11. Medalia restaurării monumentelor din Tulcea, 1977 (avers). Bronz, 60 mm.

În anul 1979, cu prilejul expoziției filatelice MARINA-Constanța, s-a bătut o medalie din bronz de 40 mm care prezintă pe avers chipul domnitorului român, după același desen după fresca de la Cozia, montat la prova galionului-navă școală „Mircea” (fig. 12). Autorul macheții este artistul Ștefan Grundnițchi de la Monetăria statului⁹. Tot atunci se pare că s-a realizat și un breloc din alama nichelată de 37 mm uniface cu inel¹⁰, reprezentînd în dreapta același chip al voievodului de la prova galionului-navă școală „Mircea”, în profil spre stînga, iar în stînga nava în largul mării. În stînga, marginal-circular, pe un registru lat de 3 mm, este inscripția inițiatorilor acestei piese: *A. S. AERONAUTICA BUCUREȘTI NAVIGA „O”* (fig. 13).

În ultimii ani, Societatea Numismatică Română s-a străduit să-și exercite mai eficient atributul de inițiere sau de îndrumare a proiectelor de medalii ce urmează a se bate în țară. Următoarele trei medalii ilustrează rezultatele obținute.

În 1978, cu prilejul expoziției de numismatică și filatelie de la Tirgoviște, s-a bătut o medalie de bronz de 60 mm. Pe avers este reprezentat cu mare acuratețe și expresivitate capul lui Mircea cel Bătrîn, realizat

Fig. 12. Medalia expoziției filatelice MARINA—Constanța, 1979 (avers).
Bronz, 40 mm.

Fig. 13. Brelocul A. S. Aeronautica. București (uniface)
Alamă, 37 mm.

după fresca lui Dobromir din Tirgoviște, la biserica domnească din Curtea de Argeș (astăzi conservată la Muzeul Național de Artă). În cîmp mîlesimii perioadei de domnie și în jur inscripția : *EXPOZIȚIA DE NU-*

Fig. 14. Medalia expoziției de numismatică și filatelie din Tirgoviște, 1978.
Bronz, 60 mm.

MISMATICĂ ȘI FILATELIE TÎRGOVIȘTE MAI 1978. Semicircular, sub capul voievodului, cu caractere mai mici : *MIRCEA CEL BĂTRÎN — DOMN AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI* (fig. 14).

În anul 1986 s-a sărbătorit a 600-a aniversare a urcării pe tronul Țării Românești a domnitorului Mircea cel Bătrîn. La acest jubileu, Societatea Numismatică Română a bătut o medalie de o remarcabilă valoare artistică și istoric-documentară, realizată din bronz de 60 mm la monetăria națională, ca și precedentă. Aversul reprezintă bustul domnitorului, după aceeași frescă de la biserica domnească din Curtea de Argeș. Realizarea artistică este pe măsura frescei originale. În cîmp sînt mîlesimii perioadei de domnie (1386—1418), iar jos, pe un sul de hrîsov flancat de două ramuri *600 ANI*, inscripția continuîndu-se circular : *DE LA URCAREA PE TRON A DOMNITORULUI MIRCEA CEL MARE*. Lîngă virful ramurii stîngi sînt inițialele artistului modelator Ștefan Grundnițchi. Pe revers este sigiliul Țării Românești și în jur inscripția *YO (sic!) MIRCEA VOIEVOD DOMN AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI*, iar jos, cu caractere mai mici *SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ — 1986* (fig. 15).

Fig. 15. Medalia SNR la a 600-a aniversare a urcării pe tron a domnitorului Mircea cel Bătrîn, 1986, Bronz, 60 mm (gravor Ștefan Grundnițchi).

Prin grija secției S.N.R. de la Casa Centrală a Armatei, s-a mai bătut o medalie din bronz de 60 mm ce reprezintă voievodul după aceeași frescă de la Curtea de Argeș, într-o modelare foarte fidelă a chipului, realizat de artistul Ion Dumitrescu de la Monetărie¹¹. Bustul de pe avers este realizat în profil adînc. În stînga și în dreapta, în registrul marginal circular lat de 5 mm, delimitat de un cerc liniar, este inscripția *IO MIRCEA MARE VOIEVOD — ȘI DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI*, iar deasupra coroanei (care aici, deasupra creștetului, pare a purta aevila Valahiei) sînt marcați anii : *1386 600 — ANI 1986*. Pe revers sînt două fragmente de vers din poezia Serisoarea a III-a „... *TOT CE MIȘCĂ-N / ȚARA ASTA, RÎUL, / RAMUL MI-E PRIETEN / NUMAI MIE...*” urmate de semnătura lui M. Eminescu în facsimil. Dedesubt este redat reversul unei monede de argint emisă de Mircea, între două ramuri de stejar. Sus, pe registrul marginal circular, *SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ*, iar jos, între două torsade ornamentale, *SECȚIA C.C.A. 1986*. Între pornirile de jos ale torsadei din partea dreaptă se

observă inițialele *I.D.* ale artistului modelator (fig. 16). S-a bătut și o insignă cu bold, din alamă de 30 mm diametru, avind aceeași efigie a domnitorului (fig. 17).

Ultima medalie, emisă în 1986, prezintă un interes documentar de excepție, în special prin reversul ei. Medalia, din cupru patinat de 60 mm, a fost realizată de o întreprindere din Arad; din păcate nu poartă numele nici al artistului-modelator nici al matrițerilor-artiști. Aversul reprezintă bustul domnitorului Mircea cel Bătrîn inspirat după fresca de la Curtea de Argeș, dar realizat cu alte mijloace tehnologice decit piesele ilustrate mai sus în fig. 15—16. În cimp poartă anii domniei, iar

Fig. 16. Medalia secției CCA a SNR la a 600-a aniversare a urcării pe tron a domnitorului Mircea cel Bătrîn, 1986. (gravor Ion Dumitrescu)

Fig. 17. Insigna secției CCA a SNR la a 600-a aniversare a urcării pe tron a domnitorului Mircea cel Bătrîn, 1986. Alamă, 30 mm (gravor Ion Dumitrescu).

în jur se citește dinăuntru inscripția *MIRCEA CEL BĂTRÎN DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI... PÎNĂ LA MAREA CEA MARE*. Sub bust, tot circular, se citește dinafară *600 DE ANI DE LA URCARIA ÎN SCAUNUL ȚĂRII*. Reversul prezintă traseul canalului navigabil Dunăre-Marea Neagră și Poarta Albă-Midia-Năvodari, cu inscrierea localităților de referință; circular, sus, inscripția *EXPOZIȚIA FILATELICĂ „MARINA '86”*, iar jos *CONSTANȚA*. Sub planul canalului inscripția *CANALUL / DUNĂRE — / MAREA NEAGRĂ* (fig. 18).

În anul 1988, cu prilejul aniversării a 600 de ani de la atestarea documentară a orașului Pitești, s-a organizat, printre alte manifestări, o expoziție filatelice și s-a bătut o medalie din bronz de 50 mm diametru. Aversul, deosebit de artistic, prezintă în stînga bustul domnitorului după fresca de la Curtea de Argeș, ținînd în față un scut cu însemnele heraldice, iar în dreapta un hriscov cu inscripția... *EU, IOAN MIRCEA /*

MARE VOIVOD ȘI DOMN... / RIDICAT CU SLAVA ÎN SCAUNUL / PĂRINȚILOR MEI... AM MAI / DĂRUIT ȘI O MOARĂ ÎN HOTARUL / PITEȘTILOR ... / 20 MAI 1388, după care urmează sigiliul domnesc. Marginal circular este inscripția *600 DE ANI DE LA ATESTAREA DOCUMENTARĂ MEDIEVALĂ A PITEȘ-*

Fig. 18. Medalia expoziției filatelice MARINA—Constanța, 1986. Cupru, 60 mm.

ȚILOR 1388—1988. Reversul prezintă o vedere a centrului modern al Municipiului Pitești iar sus emblema sa. Marginal circular este inscripția *EXPOZIȚIA FILATELICĂ INTERJUDEȚEANĂ „PITEȘTI 600” PITEȘTI 20—31 MAI 1988* (fig. 19).

Fig. 19. Medalia expoziției filatelice interjudețene „Pitești 600”, 1988. Bronz 50 mm.

Chipul lui Mircea cel Bătrîn, inspirat după desene moderne, se mai găsește reprodus, împreună cu alți voievozi români, și în alte lucrări medalistice contemporane. Așa de pildă, artistul popular Nicolae Renel a realizat și prezentat la festivalul național Cîntarea României din 1977

o plachetă ornamentală din tablă subțire de cupru de diametru mai mare, în care sînt cizelate prin ciocănire șapte medalioane cu chipurile domnitorilor de seamă ai Țărilor Române, între care și Mircea cel Bătrîn¹² după desenul frescei de la Cozia, ca în fig. 4.

În 1983, la a 300-a aniversare a asediului Vienei, s-a dezvelit în arondismentul XII un bust al principelui Valahiei Șerban Cantacuzino care, fiind nevoit a însoți în expediție armatele otomane, a adus mari servicii puterilor creștine victorioase. Sculptorul român Gheorghe Adoc a fost invitat să modeleze două medalioane din bronz de 300 mm care au fost aplicate pe fețele laterale ale soclului bustului¹³. După aceste medalioane au fost realizate, tot la Viena, medalii comemorative de 60 mm din bronz (cuprat și brunat), argint sau aur¹⁴. Aversul reprezintă principele român călare, cu o ramură de măslin în mina dreaptă; în plan depărtat Viena asediată de artileria otomană. În stînga medaliei se află armeria Cantacuzinilor, în dreapta sus, armeria Vienei, sus inscripția *Wien 1683*, iar pe o panglică anul jubileului, *1983*. Jos este inscripția în limba latină *SERBANUS | CANTACUZENUS | VALACHIAE | TRANSALPINE | PRINCEPS*. În dreapta jos, la margine, e gravat *GH. ADOC 1983*. Pe revers sînt busturile a patru voievozi români care s-au remarcă prin mari victorii în lupta antiotomană. Numele domnitorilor figurează marginal circular în dreptul fiecărui bust: *MIHAI VITEAZUL*, în stînga; *ȘTEFAN CEL MARE*, în stînga sus; *MIRCEA CEL BĂTRÎN*, în dreapta sus; *IANCU DE HUNEDOARA*,

Fig. 20. Medalia jubiliară 300 ani de la asediul Vienei, 1983. Bronz, 60 mm.

în dreapta. În jumătatea de jos a cimpului este armeria Cantacuzinilor, iar jos numele principelui *ȘERBAN CANTACUZINO*. Sus, între busturile lui Ștefan și al lui Mircea, inscripția în limba latină: *DACOROMANI | VITAE | CULTURAEQUE | EUROPAE | DEFENSORES* (Românii apărători ai vieții și culturii Europei). Chipul voievodului Mircea cel Bătrîn aici pare inspirat după pictura lui Costin Petrescu din rotunda Ateneului Român¹⁵ (fig. 20).

¹ A. Sacerdoțeanu, *Dimitrie Onciul, Scrieri istorice*, II, București, 1968, p. 19–142; C. Rezacievici, *RevArh*, 1, 1986, p. 12–32.

² N. Iorga, *Portretele Domnilor Români*, Sibiu, 1930, p. 6–9; *MagIst*, 20, 1986, 9 (234).

³ R. Theodorescu, *În jurul „despoșiei” lui Mircea cel Bătrîn*, București, 1986, p. 134–147, 153.

⁴ Desenul stilizat, după fresca de la Cozia, multiplicat pentru uz public în cromolitografie de dimensiunile 240 × 324 mm, se găsește la Cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei Române (Nr. inv. 7184); nu este nici datat, nici semnat, și este multiplicat de stab. grafice I. V. Sococu, București. Copia desenului este reprodusă la A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, pl. 18, cu trimitere în text la capitoul ce tratează hrisovul de la Cozia, respectiv studiul *Titulul lui Mircea cel Bătrîn și posesiunile lui*, publicat în *Convorbiri literare* 35–37 (Nov. 1901 – Martie 1903). Cum și *Convorbiri literare* din 1901–1903 era publicată tot de Editura librăriei Sococu, presupunem că desenul respectiv a putut fi întocmit în același interval de timp, poate chiar la sugestia lui D. Onciul. Același desen îl găsim reprodus în opera istorică N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la Romanité Orientale*, III, București, 1937, p. 59, dar cu unele retușuri la forma turlei bisericii închinată.

⁵ Pe fresca din biserica mare de la Cozia (fig. 3), ca și pe desenul Sococu, voievodul Mircea poartă pe genunchi acvile bicefale; acest blazon se observă și pe medalii în care voievodul este reprezentat în picioare (fig. 9 și 10), precum și pe fresca istoriei naționale din rotunda Ateneului Român (C. Petrescu, 1928). Unii istorici, între care N. Iorga (*op. cit.*, p. V) și Șt. Nicolaescu (BCMI, 1, 2, p. 334–339), au numit aceste acvile „bizantine”, explicate prin genealogia bizantină a voievodului, a cărui mamă Calinichia, cu nume grecesc, ar fi făcut parte din familia împăraților bizantini și a puternicilor despoși ce stăpîneau Balcanii.

Istoricul D. Onciul (în A. Sacerdoțeanu, *op. cit.*, p. 246–247) și I. Minea (*Urmașii lui Vladislav I*, în *Convorbiri literare*, 50, 1916, p. 857) pun alipirea pașnică a Țării lui Dobrotici la Țara Românească sub sceptrul lui Mircea, în mod diferit dar în conexiuni cu prezența acvile „bizantine” pe veșmînta voievodului din frescele de la Cozia. Istoricul P. P. Panaitescu conchide că Mircea nu era înrudit în nici un fel, nici prin mama lui, cu Paleologii de la Bizanț „...ci era poate originară (Calinichia) dintr-o familie boerească olteană” (*Mircea cel Bătrîn*, București, 1943, p. 40–48). În strădaniile noastre de a face lumină în această dispută controversată, observăm că în două lucrări de mare cuprindere istorică și genealogică – Andreea Wecheli, *Genealogikon romanum de familiis praecipuis regnum, principum, caesarum, imperatorum, consulum item... ab V. C. usq. ad haec temporae praesentia*, Frankfurt, 1589, p. 111–113 (BAR, CR III, 384161 și M. N. Bouillet, *Atlas Universel d'Histoire et de Géographie*, Paris, 1865, p. 386 (Bibl. Radu Niculescu, București), arborele genealogic al dinastiei Paleologilor, în intervalul istoric ce prezintă interes, nu evidențiază nici o femeie cu numele Calinichia. În genealogia latină din 1589 e menționată o soră a lui Andronicos cel Tânăr și a lui Manuel Despotul, dar fără nume și fără soț. Faptul că Andronicos III Paleologul a avut două soții (Ioana de Brunswick, apoi Ana de Savoia), a putut complica lucrul genealogiștilor și cronicarilor epocii.

⁶ BSNR, 3, 1905–1906, (București, 1906), p. 129–139.

⁷ V.L. Ciofu, *CI*, 8, 1977, p. 369–388.

⁸ Supranumele atribuit de istoricii români moderni voievodului Mircea este fie „cel Mare”, fie „cel Bătrîn”; N. Iorga l-a numit și Mircea I (*op. cit.*, fig. 48). Toate acestea pentru a fi mai ușor deosebiți cîțiva voievozi ai Țării Românești cu numele Mircea, care au domnit în sec. XIV–XVI. Vezi și N. Șerbănescu, N. Stoicescu, *Mircea cel Mare*, București, 1987, p. 31–41.

⁹ Medaliiile din fig. 12 și 18 fac parte din colecția A. Smaranda.

¹⁰ Medaliiile din fig. 6 și 13 fac parte din colecția ing. V. Umlauf.

¹¹ Această medalie a fost bătută efectiv în anul 1987. S-au bătut și probe cu două prototipuri hexagonale pe avers în exergă (colecția ing. V. Umlauf).

¹² *MagIst*, 12, 1978, 3, pl. 4.

¹³ Marina Preutu, Gabriela Manole-Adoc, *Gheorghe Adoc*, București, 1987, pl. 55.

¹⁴ Medalia din bronz din fig. 20 face parte din colecția prof. Gh. Adoc.

¹⁵ Comunicarea avînd titlul articolului publicat aici a fost prezentată de autor la Ședința festivă a SNR din 28 septembrie 1986 cu prilejul sărbătoririi a 600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a voievodului Mircea cel Bătrîn și a 10-a aniversare a secțiunii SNR de la Casa Centrală a Armatei.

RÉSUMÉ

Une série de 17 médailles frappées depuis 1905 jusqu'en 1988, qui représentent le voïvode Mircea, font l'objet de cette étude, dans laquelle l'auteur décrit et compare les médailles avec les anciennes fresques. Les événements de l'histoire roumaine qui ont inspiré la frappe des médailles, surtout l'indépendance, la guerre balcanique et la 600e anniversaire de l'avènement du voïvode, sont soulignés. Un certain nombre de ces médailles sont très rares ou inédites.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. La Valachie pendant la règne de Mircea l'Ancien (d'après G. I. Brăteanu, *Origines et formation de l'Unité Roumaine*, Bucarest, 1943).
- Fig. 2. Mircea l'Ancien et son fils Michel, sur la fresque de la grande église de Cozia.
- Fig. 3. Mircea l'Ancien sur la fresque de Curtea de Argeș peinte au XVIe siècle par Dobromir de Tirgoviște.
- Fig. 4. La médaille frappée par la SNR en 1905. Argent, bronze, 50 mm.
- Fig. 5. La petite médaille de la paix de Bucarest de 1913. Bronze dorée, 34 mm, avec ou sans anneau.
- Fig. 6. La grande médaille de la paix de Bucarest de 1913. Alpaca dorée, alpaca argentée, 63 mm.
- Fig. 7. La petite médaille de la traversée du Danube, 1913. Argent, bronze, bronze argenté, 34 mm, avec anneau.
- Fig. 8. La grande médaille de la traversée du Danube, 1913. Alpaca dorée, alpaca argentée, 63 mm.
- Fig. 9. La médaille officielle de la paix de Bucarest de 1913. Bronze, 58 mm.
- Fig. 10. La médaille du semi-centenaire de la réintégration de la Dobroudja, 1928 (revers). Bronze, 70 mm.
- Fig. 11. La médaille de la restauration des monuments de Tulcea, 1977 (avers). Bronze, 60 mm.
- Fig. 12. La médaille de l'exposition philatélique MARINA—Constanța, 1979 (avers). Bronze, 40 mm.
- Fig. 13. La breloque A. S. Aeronautica, Bucarest (uniface). Laiton, 37 mm.
- Fig. 14. La médaille de l'exposition de numismatique et philatélie de Tirgoviște, 1978. Bronze, 60 mm.
- Fig. 15. La médaille de la SNR pour la 600e anniversaire de l'avènement de voïvode Mircea le Vieux, 1986. Bronze, 60 mm (médailleur Ștefan Grundnițchi).
- Fig. 16. La médaille de la section numismatique de la Maison Centrale de l'Armée pour la 600e anniversaire de l'avènement du voïvode Mircea l'Ancien, 1986. Bronze, 60 mm (médailleur Ion Dumitrescu).
- Fig. 17. L'insigne de la section numismatique de la Maison Centrale de l'Armée pour la 600e anniversaire de l'avènement du voïvode Mircea l'Ancien, 1986. Laiton, 30 mm (médailleur Ion Dumitrescu).
- Fig. 18. La médaille de l'exposition philatélique MARINA—Constanța, 1986. Cuivre, 60 mm.
- Fig. 19. La médaille de l'exposition philatélique inter-départementale „Pitești 600”, 1988. Bronze, 50 mm.
- Fig. 20. La médaille de la 300e anniversaire du siège de Vienne, 1983. Bronze, 60 mm.

CORNELIU POPA

și NICOLAE CURDOV

În anul 1987 s-au împlinit 100 de ani de la nașterea unuia dintre cei mai de frunte reprezentanți ai artei plastice românești, sculptorul și medalistul Ion Jalea, membru de onoare al Societății Numismatice Române. Marele artist a văzut lumina zilei la 19 mai 1887 în comuna Casimcea din județul Tulcea și a încetat din viață la 7 noiembrie 1983 în București, după o activitate artistică prodigioasă de peste șapte decenii. După ce a absolvit cursurile liceului din Tulcea, și-a continuat pregătirea în cadrul Școlii de arte frumoase din București, avându-i ca profesori pe măștrii Valbudea și Hegel. Din 1912 începe să expună sculptură și desene. Obținând bune rezultate, a fost trimis, la propunerea lui Dimitrie Paciurea, în Franța, cu o bursă pe trei ani la Academia Julian, unde și-a perfecționat măștria artistică, avându-i dascăli pe renumiții Émile Antoine Bourdelle, Henry Bouchard, Paul Landowsky, Jean Paul Laurens.

Descinzând dintr-o familie de ardeleni și fiind domnie, ca orice român, de realizarea idealului național, a răspuns prompt la mobilizarea din vara anului 1916, aducându-și jertfa de sânge în războiul pentru reîntregirea neamului. În calitate de ofițer a luat parte la crâncena bătălie de la Mărășești, fiind grav rănit și pierzându-și mina stângă. Depășind neajunsurile create de acest handicap și de vremurile grele ce au urmat războiului își începe activitatea de autor de monumente prin realizarea monumentului Eroilor francezi din Cișmigiu (1920) și cea de expozant la saloanele oficiale, unde va fi prezent șase decenii, an de an.

Debutează la Salonul de toamnă de la Paris în 1922 cu lucrarea „Hereule doborând centaurul”, după care începe seria marilor succese: premiat la Expoziția internațională de la Barcelona în 1929; Marele premiu la Expoziția internațională de la Paris în 1937; Premiul național pentru sculptură în 1941; titlul de Maestru emerit al artei în 1956; de două ori Premiul de stat, în 1955 și 1957; Premiul special al Uniunii Artiștilor Plastici în 1981. Acestea sînt numai cîteva din momentele recunoașterii pe plan intern și internațional a măiestriei lui Ion Jalea.

Paralel cu munca de creație, artistul a găsit timp și pentru a forma tinere talente, din 1933 funcționînd ca profesor de sculptură la Școala de arte frumoase din București. Din 1957 pînă în 1968 a fost președintele Uniunii Artiștilor Plastici, iar după aceea președinte de onoare. Membru titular al Academiei Române în 1963.